

De goede burgemeester heeft situationeel besef, relativeert zijn eigen positie, heeft adaptief vermogen en toont bovenal bij alles wat hij doet moreel leiderschap

Philip Houben: met glimlach en spiegel

Portret van een bijzondere burgemeester

door Henk Bouwmans en Arno Korsten (25 maart 2012)*

‘Een schets hoe een burgemeester de functie moet invullen, is eigenlijk niet te geven. Elke gemeente is anders en daarom moet je je als burgemeester- van buiten komend - aanpassen aan de omstandigheden. Je kunt de gemeente en gemeenschap verder brengen maar de stappen die je zet, zet je met de mensen uit die specifieke cultuur met zijn gewoonten, met zijn stilzwijgende afspraken, dus met zijn codes en mores. Daarbinnen moet je het werk doen. Dat is de bestaande context; de bedding van de rivier als het ware. Je kunt de mensen niet inwisselen. Besturen is mensenwerk. Transfers als in het voetbal zijn er niet. De inkomend burgemeester is dus bij uitstek een situationeel leider (met contextgevoel), die over adaptieve vermogens moet beschikken’.

Aldus Philip Houben, oud-burgemeester van Haskerland, voormalig voorzitter van het gewest Twente, maar ook zeventien jaar burgemeester van Maastricht.

De lokale cultuur (h)erkennen en ermee omgaan, is veel belangrijker voor een burgemeester als Houben dan de juridische scholing die hij genoot aan de Katholieke Universiteit Nijmegen, stellen we vast na het enkele uren durende interview. Dat ‘(h)erkennen van de cultuur en je aanpassen’ en ‘oog hebben voor de mens en de menselijke maat’, is de grote les uit het gesprek dat we begin maart 2012 in Maastricht voerden met de opmerkelijk vitale en humoristische 71-jarige voormalige burgemeester van het Friese Haskerland en het Limburgse Maastricht, Philip Houben. Maar ook de morele kant van het burgemeesterschap is van belang. Dat zal nog blijken.

Bij binnenkomst serveert Philip Houben kersenvlaai en koffie. *‘Ik raad de vlaai aan want die is van een heel goede bakker’*, voegt hij toe. Alsof wij het beeld hadden dat er in Maastricht één slechte bakker zou voorkomen. Wij zouden dat niet eens durven veronderstellen. Maar we waarderen zijn aanbod ten volle. Wij overhandigen op onze beurt enkele cadeautjes, zoals het boekje *‘De kus en de oorvijg’*, een fictief verhaal over de val van burgemeester Lidewij Digici, en een boekje met aforismen. Blijken zal dat beide cadeautjes passen bij de persoon Houben en de invulling van het burgemeestersambt dat onderwerp is van het gesprek.

Ons doel is: een interview van enkele uren om te komen tot een portret en inzicht in wat de geheimen zijn van een succesvol burgemeesterschap, volgens hem. Voor die schets van de burgemeester hebben we ook gebruik gemaakt van eigen observaties van raadsvergaderingen uit de tijd dat Houben burgemeester was en van enkele van zijn publieke optredens, van een gesprek met een voormalige wethouder en een gemeentesecretaris, en van enkele schriftelijke bronnen. Een van ons had een keer te maken met zijn poging tot bestuurlijke vernieuwing in Zuid-Limburg.

---

* Mr. H. Bouwmans MPM is journalist. Prof.dr. A.Korsten is hoogleraar bestuurskunde aan de Universiteit Maastricht en de Open Universiteit.

Handreiking

Besturen kun je zien als beleid maken, als het runnen van grote en kleinere projecten of het inrichten van structuren waarbinnen het bestuur plaatsvindt. Maar ook als mensenwerk in een bepaalde gemeenschap, die vaak verschilt van die in een andere gemeente. Dat laatste is belangrijk.

Dat besturen mensenwerk is, is de essentie voor Philip Houben, voormalig burgemeester van Haskerland (met plaatsen als Joure, Oudehaske, Sintjohannesga) en Maastricht. Daarmee komen ook de deugden in beeld, die referentiepunt zijn voor het handelen in het openbaar bestuur. Hij verstrekt ons een tekst waarop de deugden die voorkomen in het stadhuis van Maastricht staan genoemd, zoals prudentie, rechtvaardigheid, zelfbeheersing, moed. Houben heeft dus niet genoeg aan beginselen van behoorlijk bestuur, zoals het gelijk behandelen van gelijke gevallen. Hij ziet die beginselen graag aangevuld met persoonlijke deugden, die een vertaling zijn van verinnerlijkte waarden en normen.

Waar onderscheidt die opvatting – dat het goed is je als burgemeester aan te passen aan de lokale cultuur en dat je bestuur moet zien als prudent en moedig mensenwerk - zich van? Het is als burgemeester zinnig om niet een gemeente binnen te komen met een enorm ego en een groot maakbaarheidsgeloof. Te denken of zeggen *'ik kom hier wel even grootste dingen van de grond tillen'* is in de ogen van Philip Houben onverstandig of beter gezegd *'niet erg wijs voor een burgemeester'*. Zijn devies luidt: *'Kijk eerst eens goed om je heen'*.

Hij is daarmee dus niet het burgemeestertype met een solistische claim op de koersbepaling, de sterk inhoudelijk gerichte burgemeester, de ontwikkelaar met een dominante visie op de stad zoals burgemeester Gaarlandt in Emmen of Vreeman in Tilburg die erop na hielden. Houben is behoedzamer, antropologisch, zoals we nog zullen zien. Hij vindt dus vooral niet dat een burgemeester als een bestuurlijke eenling een koers kan uitstippelen. Hij wilde ook nooit een absolute vorst zijn. Hij toont zich daarmee meer een realist dan een idealist.

Burgemeester Houben: mens of monument?

Philip Houben staat hier centraal. Zijn opvattingen over het burgemeesterschap komen aan bod. Een bijzondere man, niet het prototype van een huis-tuin-en-keuken-burgemeester. Houben is een man wiens opvattingen en stijl van werken de moeite waard zijn (geweest). Het begincitaat geeft dat al aan. Een burgemeester moet functioneren in die *ene* gemeente met zijn fysieke, demografische, sociaal-culturele en politieke kenmerken en die moet je goed doorgronden.

Is hij dan een burgemeester van het klein menselijk contact die vooral genoot van de burgervaderrol? Dat zou een misverstand zijn. Hij opereerde wel degelijk in colleges met ambities en hij was daar medeverantwoordelijk voor. Er was dan ook voldoende reuring in de periode dat hij burgemeester was in Haskerland en Maastricht. Tijdens zijn Maastrichtse periode van 1985-2002 gaf hij na de fusie van Rijks- en Gemeentepolitie leiding aan de opbouw van het regionale politiecursus Limburg-Zuid, kreeg de stad te maken met twee overstromingen, kwam het Theater aan het Vrijthof, het MECC, het Bonnefantenmuseum en het Centre Céramique er, zorgde de groei van de universiteit ervoor dat de binnenstad flink opgeknapt kon worden, werden oude stadswijken aan de rand van het centrum vernieuwd, en is de stad internationaler geworden. Na de komst van het EIPA, het Europees Instituut voor Bestuurskunde (1986), volgde in de loop der jaren nog zo'n honderdentwintig internationale instituten. Tijdens zijn burgemeesterschapstijd ontwikkelde de TEFAF, de European Fine Art Fair, zich tot de beste kunstbeurs van de wereld en vond bijvoorbeeld ook voor de tweede

keer een Europese Top van regeringsleiders en het Franse Staatshoofd plaats. Tijdens zijn burgemeesterschap (1985-2002) werd het Verdrag van Maastricht (officieel het Verdrag betreffende de Europese Unie, kortweg EU-Verdrag) gesloten. Dat gebeurde op 7 februari 1992. Het vormde de basis voor de introductie van één Europese munt, de euro, op 1 januari 2002. Dat zou een 'event' zijn om trots op te zijn. Hij is dat ook wel maar het is verholten trots.

Houben is volgens ons eigenlijk een professional in '*gekaderde bescheidenheid*'. Opvallend is dat hij deze 'Top' niet noemt als groots(t)e DAAD tijdens zijn burgemeesterschapsperiode. Hij zegt zich niet te willen laten voorstaan op gebeurtenissen waartoe vooral door anderen besloten is dan hemzelf. Dat laat hij merken. Ook al heb je succesvolle pogingen ondernomen om een Europese Top naar Maastricht te halen. Je zou het de bescheidenheidsparadox van Houben kunnen noemen. Hij cijfert zichzelf weg, benadrukt het teamwork om een Top naar Maastricht te halen ('velen hebben meegewerkt...'), maar intussen heeft hij toch wel hard eraan gewerkt om echt wat voor elkaar te krijgen en een beslissing ten gunste van Maastricht te forceren. Dat was de werkwijze van Houben.

Andere burgemeesters in een andere tijd, bij voorbeeld de huidige tijd, zouden misschien ettelijke keren voor radio, televisie en schrijvende pers benadrukt hebben dat onder hun regime en door hun inspanningen de Top was binnengehaald. Ze zouden er misschien op getamboereerd hebben of misschien het succes voor zichzelf claimen. In een verschuivende burgemeesterswereld waarin tijdens functioneringsgesprekken met een gemeenteraad gevraagd wordt naar de 'track record' gaat men dit soort dingen mogelijk doen! Een uitwas. Houben hield zich hier verre van en zegt dat hij daarom ook moeite gehad zou hebben om in de actuele mediocratie te functioneren. Je moet, als je als burgemeester de opvatting van Houben over het burgemeesterschap volgt, je dus niet alleen geografisch aanpassen maar in een tijdgewricht verstandig opereren.

Besturen is mensenwerk

Een burgemeester doet veel dingen niet alleen maar samen met anderen. Houben wijst daar herhaaldelijk op. Hij heeft dus vooral iets met mensen, maar er is meer. En dat meer springt er in het bovenstaande citaat al uit. Een college van b&w kan wel iets willen, maar het moet 'passen' in de gemeenschap. In het voornamelijk protestantse Haskerland zou in de jaren zeventig van de vorige eeuw een 'miss Holland'-verkiezing bij voorbeeld niet gepast hebben. Een dergelijk evenement met *catwalks* moet je dan ook niet naar zo'n gemeente willen halen. Hij deed het dan ook niet. Het was in de jaren zeventig nog niet de tijd van veel evenementen, terwijl dat na 2000 heel anders is komen te liggen. Een gemeente als Rotterdam kent jaarlijks momenteel meer dan vijfhonderd evenementen.

De burgemeester met een antropologische reflex

Wie mensen centraal stelt, komt al gauw bij de antropologie uit; de wetenschap van de mens, die zich bezig houdt met zowel alle mensen als met alle dimensies van menselijkheid. In Philip Houben schuilt in feite een antropoloog, al zal hij dat zelf niet zeggen. Zoals bekende antropologen als Margaret Mead zich onderdompelden in de cultuur van de Trobianders of welk volk dan ook, deed Houben het als burgemeester, zij het niet om er een boek over te schrijven maar om goed te besturen. Met volop respect voor de burgers en hun gewoonten en met erkenning van hun waarden en normen werkte hij aan de ontwikkeling van de gemeente en gemeenschap. Dat impliceerde dat hij af en toe moest meegaan, mee bewegen; hij moest flexibiliteit tonen. Een burgemeester moet in zijn visie over adaptief vermogen beschikken, zeker ook omdat de samenleving initiatiefrijk is.

Over adaptief vermogen gesproken, hij maakte zich het Fries van de Haskerlanders eigen – *‘het is zowel handig als verstandig als je ze verstaat en zelf ook een beetje spreekt.* ‘- en voor het Maastrichts gold dat, wat hem betreft, nog meer. Dat laatste was niet zo moeilijk want hoewel in Den Haag geboren, bracht hij zijn jeugd in Maastricht door. Hij kon *‘de Mestreechter Geis’* vatten. Een uitdrukking die tijdens het interview niet valt, maar wel spoort met zijn gedachtegoed.

Thuis komen

Burgemeester worden van Maastricht was voor hem na de omzwervingen door Nederland – hij woonde een tijd in de gemeenten Den Haag en Haskerland en Enschede - een ‘coming home’. Hij wilde graag burgemeester worden van Maastricht en dat is gelukt. Burgemeester Frans Schols (KVP, CDA) was een van de weinigen die het lukte om van de gemeente Venray naar het burgemeesterschap van Den Haag te springen. Later deed Ad Havermans het na met een sprong van de gemeente Doetinchem naar Den Haag. En Houben (KVP, CDA) om via Haskerland (ongeveer 13.000 inw.) en het voorzitterschap van het gewest Twente naar Maastricht te gaan; een grote sprong in de loopbaan van een burgemeester.

In Maastricht zat Houben vast in het zadel. Hij was er drie termijnen burgemeester. De Maastrichtse vertrouwenscommissie zag het naar alle waarschijnlijkheid in 1985 direct al helemaal in hem zitten en de anderen die bij de benoeming betrokken waren, zoals gouverneur Sjeng Kremers van Limburg en minister van Binnenlandse Zaken Koos Rietkerk (kabinet-Lubbers I) ook. Houben zegt dat zelf niet want in dit soort strikt vertrouwelijke procedures weet je als sollicitant nooit hoe de hazen zijn gelopen.

Zelden interviews

Philip Houben geeft een interview aan ons, dat is op zich opmerkelijk. Wie vanaf het begin van de jaren zeventig terugkijkt in regionale en landelijke kranten zal amper een interview met Houben tegenkomen. Hij is niet de man van grote interviews waarin hij zich pontificaal neerzet als een lokale ‘paus’. *‘Wat voegen ze toe?’* aan wat je doet en hoe je je rol vervult, zegt hij relativerend. Hij zegt desgevraagd:

‘nooit de burgemeester geweest te zijn die dingen naar zich toetrok en zich daarop liet voorstaan’.

Hij was meer een dienende man die het college met wethouders tot zijn recht wilde laten komen en achter de schermen werkte. Oh, hij had wel opvattingen. Hij heeft ook wel dingen bedacht en ontworpen maar hij maakte zich er niet vanzelfsprekend de eerste of enige eigenaar van. Houben was als burgemeester een man die met twinkelende ogen kon kijken hoe anderen dat wat hij soms zelf geschreven of opgesteld had wel eens als hun vondst zagen en als eigen werk presenteerden.

‘Je moet de lol hebben om jezelf weg te cijferen.’ En: *‘Ik heb altijd grote weerzin gehad tegen het naar je toe halen van dingen.’*

Een man dus die een overwinning graag aan andere ‘vaders’ schenkt. Hij geeft er diverse voorbeelden van, voorbeelden die hij liever niet opgenomen ziet ‘in het verslag dat jullie maken’. Hij gaat, ook al is hij al jaren geen burgemeester meer, liever niet op tenen staan of anderen kleiner maken dan ze zich zelf wanen of waanden. Maar dat wil niet zeggen dat hij met de bestaande situatie genoegen neemt.

‘Je moet iedere keer dingen verzinnen waardoor de gewenningseffecten niet bepalend zijn. Daarom moet je jezelf laten inspireren door veel met mensen te spreken. Je moet altijd nieuwsgierig zijn hoe het ergens in elkaar zit.’

Een prudent opererende man; souverain optredend met besef voor de volgens hem belangrijke dubbelrol die de burgemeester heeft te spelen.

‘Er zit in het burgemeesterschap een voortrekkersrol in om onder alle omstandigheden op alle fronten de leiding te nemen, maar er zit ook een geschiedenisrol in het burgemeesterschap: dat je je houdt aan datgene wat in het verleden bewezen heeft goed te functioneren. De kunst is tussen die twee rollen de balans te vinden.’

Houben is niet de deftige burgemeester of absoluut regerende regent zoals die vroeger wel voorkwam maar wel *‘every inch a gentleman’*. Zo zeggen wij, interviewers, na afloop van het interview tegen elkaar.

Wie zou denken dat de voormalige burgemeester door weinig interviews te geven een enigszins mensenschuw of verlegen type was, vergist zich deerlijk. Een mensenschuw type durft zich immers niet onder te dompelen in vreemde culturen. Hij is juist iemand die altijd *‘met mensen gewerkt heeft’* in de vier windstreken van ons land en dat ook een van de aantrekkelijkheden noemt van het burgemeesterschap.

Speechen

Denk ook niet dat hij zich verschool. Houben hield zelfs van publieke optredens, van speechen. Niet dat hij zich opdrong maar *‘als het aan de orde is, moet je je rol nemen’*, zegt hij. Dat hoort bij de functie van burgemeester. Dat is er inherent aan. En hij kon het.

Een redevoering houden, gebeurt op verschillende momenten en in onderscheiden contexten: van festiviteit tot begrafenis, van herdenking tot carnaval, van congres tot opening van iets. Beroemd zijn bij voorbeeld zijn geestige speeches bij de sleuteloverdracht aan prins Carnaval. Dan sprak hij niet alleen de vorst, prins en andere functionarissen van het carnavalsgezelschap toe maar ook medebestuurders, de deken, de korpschef en de collegevoorzitter van de universiteit en vele anderen (die om plaatsen in het stadhuis vochten) maar ook enkele landelijk bekende politici, meestal ministers, staatssecretarissen en Kamerleden. Dat deed hij dan in het Maastrichts om de tekst vervolgens vervormd te vertalen naar politiek correct Haagse jargon. *“‘ns loere wat veur ‘n batteraove vanoet Den Haag nao Mestreech gsjik zien. Ik vertelde zojuist excellenties hoe uitermate geschikt Den Haag ligt ten opzichte van Maastricht”*. *“Den Haag laot us hijj gewoen nao de knóppe gaon! Ach, ik zei zojuist excellenties hoeveel knappe koppen er zijn in Den Haag”*. Altijd goed voor lachsalvo’s. Het hele Kabinet werd elk jaar opnieuw goed op de hak genomen, waarbij Houben zijn *‘verhaal’* voor tweederde in het Maastrichts deed en voor een derde in het Nederlands om het ook voor de Haagse gasten *‘verstaanbaar’* te maken. De dubbele bodem zit dan in de historische neiging, om zich vanuit het zuiden *‘op het oog’* te schikken naar de *‘boven de rivieren’* uitgezette kabinetslijnen om feitelijk de eigen gang te gaan.

Inhoud en vorm verbinden

Wie zou denken dat hij geen oneliners produceert, vergist zich eveneens. Houben is juist de man van de gevatte uitspraken.

‘Humor is voor hem het kroonjuweel van de bestuurlijke koorddanser, die als enige zekerheid kan beschikken over het vangnet van de glimlach’.

(Het boekje met aforismen dat we hem gaven, valt dan ook in goede aarde.)

Houben is de man die de inhoud van een boodschap, die gebracht moet worden, graag verbindt met een verrassende vorm. Een eerste voorbeeld dat Philip Houben vaker verteld heeft, is het volgende.

De burgemeester van Maastricht zou op enig moment op Staatsbezoek de Duitse president Roman Herzog en Koningin Beatrix ontvangen. Die dag werd ook een bezoek – uniek want de Duitse president was nota bene in Nederland op Staatsbezoek - gebracht aan Aken en Houben zou daar een verhaal moeten houden over de Euregio, een bestuurlijk samenwerkingsverband over de grenzen. Maar wat over de Euregio vertellen? Het zou een gortdroog verhaal gaan worden over de vele ingestelde werkgroepen en spoorlijnen die niet aangelegd zijn. Geen verhaal waar de aanwezigen een warm Europa-gevoel bij zouden krijgen en waarmee je inhoudelijk veel verder mee kwam. Daarom vroeg de burgemeester van Maastricht of hij het optreden in een eigen vorm mocht gieten. Daarvoor werd uiteindelijk toestemming gegeven mits het vooraf doorgesproken zou worden. Daarmee kreeg de burgemeester voldoende ruimte. Tot op het laatst wist hij voor zich te houden wat er precies ging gebeuren. Wat uiteindelijk plaatsvond, was niet een speech maar een tweespraak tussen de burgemeester van Maastricht die voor dat moment, achter een kathedraal staand met een Duits vlaggetje daarop, optrad als burgemeester van Aken en de Akense burgemeester die met Nederlands vlaggetje op zijn kathedraal voor burgemeester van Maastricht doorging. Houben sprak in het Duits en de Akense burgemeester in het Nederlands. Het werd een komische act waarbij de burgemeester van Maastricht over Aken vrijmoedig allerlei dingen kon zeggen en omgekeerd. De Bondspresident Herzog had een onvergetelijke happening meegemaakt en hij – hoe vormelijk ook - sloeg zich op de benen van plezier. Zoiets had hij nog nooit meegemaakt. De boodschap was dat het mogelijk is elkaars taal te spreken en dat het niet zo belangrijk is wie op welke stoel zit.

Dat was geen incident. Houben zou in 1979 optreden op een VNG-jaarcongres in Utrecht. Het was een periode die als hoogtij van de welzijnsplanning valt te boekstaven. Houben:

‘Ik had een act over de nieuwe welzijnsplannen en trad op als welzijnswerker. Ik had een pak laten maken met allemaal ritsen van verschillende grootte. En achter elke rits zat een plan’.

Houben:

‘De vorm doet er zeer toe als je een verhaal vertelt’.

Maar zo voegt hij toe:

‘Er moet altijd inhoud onder liggen. De inhoud is het vertrek- en eindpunt. Hoe beter de inhoud hoe sterker je daar dan tussen kunt freewheelen’.

Hij noemt dit voorbeeld om te illustreren dat de vorm waarin woorden ‘geserveerd worden’ – let op de uitdrukking - van belang is.

Philip Houben heeft ooit ook nog eens een avondvullende ‘one man show’ gehouden, samen met de pianist Tonny Eyk en André Rieu, met zijn salonorkest. Dat gebeurde in 1991 bij de opening van het Theater aan het Vrijthof als ‘dankje wel’ voor de zogenoemde ‘guldengevers’ van het theater. Met zelf geschreven liedjes en conferences over het Theater aan het Vrijthof, Maastricht en Europa. Houben had het programma de volgende titel meegegeven:

‘Een uit-probeeravond door Philip Houben, in het bijzijn van de burgemeester van Maastricht’.

De volgende dag opende de Telegraaf met een mooie recensie op de voorpagina!

Toon Hermans schreef het volgende gedichtje dat op een bronzen plaquette in het theater hangt:

‘Philip Houben zei : “Het kan, maakte van ‘n droom een plan en het lukte want nu staat er op de ‘Vrijthof’ een theater. En zoals het gaat, zo gaat het nu roept iedereen : ‘Hou-be-staat-het’.”.’

Burgemeester Houben speelde graag met woorden. Hij was evident ook niet te beroerd om een feestrede te houden. Vraag hem om een speech en geef hem een microfoon en hij zal spreken. Valt de microfoon uit, hij zal eveneens spreken. Hij is evenmin bevreesd om te improviseren. Hij vertelt:

‘Toen de Europese Top van regeringsleiders in Maastricht plaatsvond, kwamen boze actievoerders op het gebied van landbouw petitie en wat al niet aanbieden. Ik heb alle speeches van actievoerders aangehoord en de actievoerders met warmte toegesproken op het stadhuis in Maastricht. Ik heb hen niet alleen hartelijk welkom geheten maar vooral ook voorgehouden dat juist voor grote manifestaties Maastricht al eeuwen een groot marktplein heeft. De actievoerders dachten dat ik een Europese minister/staatssecretaris van Landbouw was. Ik heb dat zo maar gelaten, nam alles in ontvangst en zegde toe de inzichten van de actievoerders te zullen overhandigen aan de collegae in Europa.’

Hij vertelt het met twinkeling in de ogen. *‘Om ze weg te kunnen houden bij het Gouvernement waar de Eurotop gehouden werd, moet je er wel iets voor over hebben’*, zegt hij met gevoel voor understatement. De interviewers: Misschien heeft hij destijds bij de borrel gezegd dat Maastricht in het ‘bidbook’ als ‘asset’ heeft aangegeven dat er voldoende ruimte was om te getuigen voor de pro-Europese gedachte en dat men ongetwijfeld daarom een beslissende voorsprong heeft gekregen ten opzichte van de concurrenten. Men formuleert natuurlijk in een bidbook niet dat er ruimte zal zijn om te demonstreren ‘contra Europa’.

We werpen op dat hij met de ontvangst van de actievoerders ‘druk van de ketel haalde, zodat de Top zoveel mogelijk ongestoord kon verlopen’ en dat ‘de actievoerders hun kritiek ook kwijt moesten kunnen’. Zijn reactie: *‘Dat is juist’*. Maar hij vult aan dat hij destijds wel *‘aan de minister van Defensie had gevraagd om een aantal tanks.’*

‘Die moesten vrijwel onzichtbaar worden opgesteld langs de toegangswegen naar Maastricht. Ze waren slechts bedoeld om de spionnen of verkenners van de actiegroepen er vroeg van te overtuigen dat Maastricht niet met landbouwvoertuigen kon worden stilgelegd zodat geen in- en uitgaand verkeer meer mogelijk was. Dat was belangrijk want Maastricht is een gemeente die je via een paar blokkades aan de grens makkelijk kunt afsluiten’.

‘Die aanpak heeft gewerkt’, zegt hij, *‘hoewel de minister aanvankelijk tegensputterde en zei “Dat stond toch niet in jullie bidbook”.’*

Houben: *‘Ik heb de minister gezegd: “Dat is juist. En daarom willen we ze ook van U”.*

Opvallend is dat Houben zelf een gentleman-stijl hanteert en nooit zal zeggen dat hier sprake is van repressieve tolerantie ten opzichte van actievoerders of van ‘de angel uit verzet halen’. Hij kent het spel en speelt het mee, zonder het van een denigrerende of - ruimer gezien - een machiavellistische connotatie te voorzien. Intussen laat hij wel merken van wanten te weten en zijn klassieken te kennen.

Familie Houben: traditie van besturen

Philip Houben is een telg uit een familie van bestuurders. Zijn vader Frans Houben was gouverneur van Limburg (1947-1964) en zijn broer Frank Houben burgemeester van Luyksgestel (1968-1977); waarnemend burgemeester in Vessem, Wintelre en Knegsel (1971-1972); burgemeester van Etten-Leur (1977-1987) en commissaris van de koningin in Noord-Brabant in de jaren 1987-2003.

Philip Houben was aanvankelijk werkzaam op de ministeries van Binnenlandse Zaken en van Algemene Zaken, bij de Rijksvoorlichtingsdienst was hij plaatsvervangend hoofd radio en tv, om daarna burgemeester te worden van Haskerland (1972-1979) en Maastricht (1985-2002). In de tussentijd was hij bestuursvoorzitter van het gewest Twente.

Was het besturen door Houben daarmee ‘stappen in een traditie’? Die gedachte werpt hij van zich af. Het was niet zo dat hij zich vanzelfsprekend tot het burgemeesterschap aangetrokken voelde omdat zijn vader gouverneur was geweest. Nee, want hij had het naar zijn zin in Den Haag, op het ministerie van Algemene Zaken. Maar toen hij geattendeerd werd op de vacature Haskerland heeft hij wel eerst zijn iets oudere broer gebeld die toen Luyksgestel ‘deed’. In de woorden van Philip:

‘Frank zei: “Burgemeester is een enig vak, dat moet je doen”.’

Haskerland: wel profielschets, nog geen vertrouwenscommissie

Dat Philip Houben burgemeester werd van een Friese gemeente was ook voor hem een verrassing. Hij had zijn belangstelling voor het ambt wel kenbaar gemaakt maar hij paste – desgevraagd- volstrekt niet op de profielschets (toen een nieuw fenomeen). Hij was katholiek terwijl de gemeente Haskerland, op de katholieke enclave Joure na, vooral protestants was. En hij was Limburger, jong met zijn 31 jaar, misschien wel te jong. Er volgden zelfs Kamervragen. Hoe het ook zij, Houben werd burgemeester van Haskerland (periode 1972-1979) en werd daarmee opvolger van de VVD’er Hoekstra die er burgemeester was in de periode 1950-1972. Voor de Friese commissaris Rijpstra zat Houben op een goede plek omdat deze commissaris zich in die jaren graag omringde met enthousiaste, energieke jonge burgemeesters.

De ontvangst van Houben in Haskerland was sober en stroef. De betrokken wethouders en gemeenteraad van Haskerland hadden eigenlijk op een ander type burgemeester gerekend. Ze kwamen hem dan ook niet in Den Haag opzoeken om hem te feliciteren, terwijl dat toen en ook later nog gebruikelijk was. Maar de nieuwe burgemeester zette zich daar makkelijk overheen. Hij nam direct het initiatief, was de volgende dag in Haskerland en ontbood ze in het gemeentehuis. *‘Ik heb de secretaris gebeld en gezegd: ik ben morgen om 12 uur op het gemeentehuis. U zorgt dat iedereen er is. Je moet de leiding nemen anders gaat het mis.’* ‘Aan het werk’ was vervolgens het devies.

Daarbij hanteerde de burgemeester een tweetal vuistregels:

‘Kijk wat moet gebeuren en laat dat aansluiten op de bestaande cultuur van de gemeenschap’.

En: *‘De mensen moeten er zelf ook plezier aan beleven als je dingen wilt veranderen.’*

Het is onverstandig voor een burgemeester voorstellen te doen waaraan men geen behoefte heeft of waaraan men niet toe is omdat men het tot dan anders heeft gedaan, zo vertelt hij ons in zijn Maastrichtse woning. Houben was een van de secretarissen geweest van de commissie-Biesheuvel die pleitte voor meer openbaarheid van bestuur en dus streefde hij ook in Haskerland naar meer verbinding tussen het gemeentebestuur en de burgers: een beweging

van geslotenheid naar meer openheid. Hij vertelt ter illustratie een anekdote, een stijlfiguur waarop hij patent heeft:

‘Op enig moment was er een bestemmingplan voor een van de dorpen gemaakt door de directeur Openbare Werken, in samenspraak met een adviesbureau. Op zich was goed werk verricht maar ik bepleitte als burgemeester toch dat burgers de mogelijkheid zouden krijgen om er naar te kijken en er hun zegje over te doen. Een plan met zichtbaar draagvlak is beter dan een plan zonder zichtbaar draagvlak. En misschien worden er ook nog opmerkingen gemaakt waarmee je als college je voordeel kunt doen. Toen ik als burgemeester op een bijeenkomst in het plaatselijk café de kaart met punaises had opgehangen en vroeg om commentaar verhief de informele leider van het aanwezige gezelschap – laten we hem de dorpsoudste noemen - zich met de mededeling dat de directeur goed werk geleverd had en de burgemeester het daarbij kon laten. De kaart kon daarop weer opgerold worden. Discussie gesloten, beter gezegd: overbodig. De dorpsgemeenschap had de rijen gesloten en mij min of meer met de mededeling naar huis gestuurd “Burgemeester, u kunt uw tijd wel beter gebruiken want als de directeur zegt dat het mooi wordt, nou dan wordt het mooi”.’

Houben voegt toe:

‘Ik heb ervan geleerd dat je de cultuur moet kennen en niet kan negeren’.

Situationeel leiderschap

In gemeenten werkt een ‘copy paste’- aanpak niet altijd. Je kunt niet zeggen dat de aanpak van interactief bestuur die in gemeente X ook vanzelfsprekend werkt in gemeente Y. Vermoedelijk zonder het te weten toont hij zich daarmee een aanhanger van het DOS-concept van Herman van Gunsteren die wijst op *‘De Ongekende Samenleving’* (DOS). Deze Leidse hoogleraar bedoelt daarmee dat er tegenwoordig de nodige onzekerheid is over gedrag en voorkeuren van burgers, ook al lijkt de ene wijk qua bevolkingssamenstelling erg op de andere. De opstelling van burgers laat zich niet geheel voorspellen; althans niet van afstand. Om er wél achter te komen hoe burgers denken, moet je je ervoor open stellen en met ze in gesprek gaan. Je kunt lokaal niet met een plaatselijk bureau voor onderzoek en statistiek volstaan. Beleid is vaak maatwerk dat daar rekening mee houdt.

Een gemeente heeft ook in de ogen van Houben altijd een eigen geschiedenis. Je moet als burgemeester daarom voelsprieten hebben voor de dieperliggende cultuur, dus voor de gewoonten, voor hoe het ging en gaat. En met burgers praten en overleggen. Voor Houben is het burgemeesterschap daarmee sterk situationeel geweest. Een zeker adaptief vermogen is daaraan inherent. Je moet als burgemeester met de mensen om je heen enkele stappen verder zetten als ze eraan toe zijn en er dus ontvankelijk voor zijn. En met de inzet van eigen enthousiasme kun je als burgemeester broodnodige vernieuwingsprocessen versnellen.

Houben is de burgemeester die in die jaren heeft leren kijken wat de kwaliteiten van wethouders, raadsleden, gemeentesecretaris en ambtenaren zijn. Hij is een type burgemeester die werkt met de mensen die er zijn. Hij zegt:

‘Het talent van anderen moet je aanboren en ze daarin verder stimuleren. Het onmogelijke vragen kan toch niet. En wat mensen niet in zich hebben, komt er ook niet uit. Daarin moet je realistisch zijn’.

Houben zou dus nooit een man zijn die, zoals bij sommige huidige leiders van bedrijven en non-profitinstellingen wel voorkomt als ze een veranderingsproces overwegen: *‘ik heb nieuwe mensen nodig met een andere mindset’*. Voor een dergelijke desavouering van medewerkers is bij hem geen plaats.

Houben paste zichzelf aan door de Friese taal te leren en hij ging in de beginperiode elke drie weken op vrijdag zoals iedereen in Friesland naar Leeuwarden, naar de veemarkt. De jonge burgemeester ging dan op bezoek bij commissaris der koningin Rijpstra. Die onderhield met veel burgemeesters contact en dan 'had je een half uurtje'. Ook het onderling contact met burgemeesters was heel nuttig. Hij ziet terug op mooie jaren.

'Rijpstra coachte ons. Hij vroeg eerst hoe je het had gedaan en daarna ging hij vertellen hoe hij het gedaan zou hebben. Dat was fabelachtig mooi en leerzaam.'

Had hij in die Friese jaren ook inhoudelijke portefeuilles? Volop want in die jaren waren wethouders nog deeltijders. Hij schreef ook zelf stukken, bijvoorbeeld over veranderingen die hij in de organisatie wenste. Maar hij claimde de eigen stukken nooit. Als het voor het bereiken van het resultaat beter was, mocht een ander, wat hem betreft, met de eer gaan strijken. Houben is dus een burgemeester die zich kon wegcijferen. Hij klopte zich nooit op de borst. Nooit: *'Kijk mij eens'*. Zoals gesteld: een professional wars van ijdelheid.

Wat voor verandering optrad? De tijd gaf een ontwikkeling van 'gesloten naar open' te zien. Dus werd het ook nodig dat de burgemeester niet slechts in de vergadering van b&w voorlas uit stukken maar dat de stukken ook gedeeld werden met de wethouders. Dat was toen bij zijn aantreden in Haskerland nieuw.

Onafhankelijk en met distantie

Wat nog meer belangrijk is voor een burgemeester dan situationeel leiderschap en adaptief vermogen aan de dag leggen? Een burgemeester moet op de allereerste plaats onafhankelijk zijn.

'Jij-en' en 'jou-en' vermeed hij. Een burgemeester mag wel benaderbaar zijn maar hoeft niet aibaar te zijn. En hij moet zeker geen Popie Jopie zijn. Een kinderfestijn starten, kan beter door een wethouder gebeuren. Een koekhappende burgemeester op een dergelijk festijn is een gruwel. En je gaat als burgemeester ook niet in een café aan de bar hangen. Hoort niet, in de stijl van Houben. Ook niet na 17.00 uur. Burgemeester ben je 24 uur. Je vertegenwoordigt als burgemeester het gezag.

Gepaste afstand is goed, niet te verwarren met gebrek aan betrokkenheid. Houben's volgende paradox ligt hiermee in lijn:

'Juist als je enige afstand bewaart, kun je als burgemeester als de omstandigheden het vragen dicht bij mensen staan'.

Daarbij past het overigens volop 'om normaal te blijven doen'.

Moreel leiderschap

Een burgemeester hoort in de ogen van Philip Houben moreel leiderschap te tonen. Je hoort aan je voorbeeldrol invulling te geven en moet zeggen wat hoort en niet hoort, wat goed en slecht is. Je verschuilen achter postmoderne smoezen (dat veel 'moet kunnen') hoort niet. En het gaat dus al helemaal niet om je eigen belang. Het belang van de stad en van je mensen dient voorop te staan. Hij liet dat zien in Twente waar hij een Kroonbenoemde voorzitter van het gewest Twente was geworden en meteen had gezegd: ik wil geen commissaris van de nieuwe provincie worden. Twente als provincie moest er niet komen om hem aan een baantje te helpen. Van de provincie Twente kwam het niet omdat het draagvlak in Den Haag en in de regio in de loop van de jaren afkalfde. Het moet in '84 geweest zijn toen de minister aan de telefoon hing.

‘Rietkerk belde: je moet binnen drie maanden stoppen en het gewest liquideren. Ho, zei ik, ik doe daar een jaar over. Ik wilde een sociaal plan, een fatsoenlijke overdracht van taken aan een nieuw bestuursorgaan en de tijd om te zorgen dat alle gewestmedewerkers weer aan ander werk geholpen konden worden. Ik werd dus een soort personeelschef. En ik heb gezegd: ik doe zelf het licht uit.’

Was het in zo’n situatie niet handiger om eerst het eigen hachje te redden? Houben wuift het met alle beslistheid weg.

‘Als je zegt naast je mensen te willen gaan staan, gaat dat boven je eigen hachje. Je mag het moreel leiderschap noemen, maar ook dat hoort bij het openbaar bestuur.’

Het is de stijl van Houben. Pas als het nodig is, de voortrekkersrol vervullen.

‘Je hoeft dat pas te doen als je ziet dat er ergens een lacune is of gaat ontstaan. Je moet dat niet te veel doen en willen, want jij bent als bestuurder de enige niet gekozen die er overigens wel voor moet zorgen dat het geheel doorfunctioneert.’

Wat ook hoort bij de stijl van Houben is om bijna studentikoos – met humor en gevoel voor relativering – maar ook om met enige durf van de gebaande paden af te wijken.

‘We hebben de laatste officiële vergadering van het gewest Twente, waarin we protest aantekenden tegen de opheffing van het gewest, in de Senaat in Den Haag gehouden. Ik had uitgezocht in de statuten of we verplicht waren onze vergaderingen op een bepaalde plek te houden. We vergaderden altijd in het stadhuis van Enschede, maar dat hoefde niet. Dus heb ik deze laatste bijeenkomst van het gewest Twente, in aanwezigheid van veel Kamerleden, in de Eerste Kamer gehouden.’

En dan met die karakteristieke glimmende ogen: *‘Thurlings, de voorzitter van de Senaat, dacht dat wij op bezoek kwamen in de Eerste Kamer.’*

De Twentse casus toont diverse aspecten van het moreel leiderschap, zoals voorzichtigheid, rechtvaardigheid, moed en gematigdheid.

Bij het begin van ons interview verstrekte hij ons al een aantal gedachten over moreel leiderschap die hij op papier gezet heeft. Het eerste waar hij op wijst, zijn deugden. In de wandschilderingen in het stadhuis van Maastricht vinden we de goede stadsbestuurder afgebeeld, omringd door afbeeldingen van deugden en ondeugden. Vier kardinale deugden (scharnieren) uit de klassieke oudheid, ontleend aan Plato zijn daar te vinden: prudentia (voorzichtigheid); justitia (rechtvaardigheid); fortitudo (moed, sterkte); temperantia (gematigdheid, zelfbeheersing).

Volgens Houben spelen de vier kardinale deugden al een sleutelrol in het moreel bewustzijn in de middeleeuwen. Het aanwakkeren van het moreel bewustzijn in relatie tot het openbaar bestuur staat helaas nooit in een profielschets voor een te kiezen burgemeester vermeld maar het is z.i. wel één van zijn belangrijkste taken.

Gezien deze opvattingen van Houben verrast het niet dat deze burgemeester nooit een motie van wantrouwen of van treurnis van een meerderheid uit de gemeenteraad aan de broek kreeg.

Hoe ziet een ex-wethouder hem?

Philip Houben was een procesgerichte burgemeester volgens de man die lang met hem in het college zat: voormalig wethouder Theo Bovens (vanaf 2011 gouverneur van Limburg).

Burgemeester Houben valt volgens hem te typeren als iemand die

‘sterk gericht was op collegiaal bestuur. Hij was intern in het college zeer communicatief, verbaal sterk en humoristisch’.

‘Een bestuurder tot in de vingertoppen’, aldus Bovens. Een man die ging voor de harmonie en overeenstemming. Een verbinder, die geen specifiek politiek gevoelige portefeuilles had maar wiens mening wel telde in de raad, als hij die eens gaf! Houben liet de wethouders hun werk doen. Hij was een aristocraat in de goede zin van het woord. Hij hield afstand tot volkse activiteiten en festiviteiten en bleef uit de buurt van journalisten. Het startschot voor een wielrenkoers(je) liet hij over aan de locoburgemeester, tenzij sprake was van een jubileum. Maar hij was desondanks populair bij het wat tot trotsheid neigende volk van Maastricht. Hij gaf bij menige relevante activiteit wel degelijk ‘acte de presence’ maar bleef nooit lang; hij nam zelden of nooit een druppel alcohol tot zich als hij in functie was. Hij was er en ineens verdween hij weer achter de coulissen. Een man van stijl en ‘standing’. Een bestuurder die de naam niet had dat hij echt doortastend was maar in zijn tijd *‘hingen er toch ook wel eens helikopters in de lucht’*, aldus Bovens. Zijn vrolijke bijdrage aan een *buuttereednersoptreden* in Aken van Ruud Lubbers, aan wie de hoogste carnavalsorde werd uitgereikt, is wijd en zijd bekend geworden en bracht hem incidenteel ook in het Haagse als succesvol cabaretier op het toneel.

Wat succes is

Was burgemeester Houben wel of niet succesvol? Hij kijkt met genoeg terug op zijn burgemeesterschap, zegt hij. Maar bij het gebruik van het woord ‘succes’ aarzelt hij. Wat is succes als je een verbinder bent? Maar dan herstelt hij zich.

‘Waar je op moet letten, is wat er gebeurt als je vertrekt’, zegt hij.

We vragen: ‘was er een harmonie in Haskerland, die voor je speelde?’ Nee, *‘daar zijn ze niet zo van de fanfares en harmonieën’*. Toen hij vertrok uit Haskerland, zegt hij, was het wel zo aardig dat de Raadsleden refereerden aan de installatievergadering van zeven jaar daarvoor, waarin hij als burgemeester met grote reserve was en hoe ze hun mening daarna drastisch hadden bijgesteld.

‘Met spijt in het hart bovendien dat ik na zeven jaar al vertrok, zwaaiden ze me uit’
‘Dat doen die Friezen, recht door zee; niet alleen vertellen hoe positief je er nu over denkt, maar ook weer naar boven halen hoe negatief je er aan het begin over dacht.’
Niet veel bestuurders doen ze dat na en dat vind ik klasse!’

Toen Houben als burgemeester van Maastricht vertrok, stond er een onafzienbare rij burgers klaar om hem bij de receptie de hand te drukken. Er kwamen zo vele burgers op af dat alle wethouders werden ingeschakeld om de voortgang te bevorderen en een gesprek te voeren met ‘mensen in de rij’.

Philip Houben heeft er nooit naar gestreefd om voor zichzelf een monument op aarde te bouwen, zoals wel van Franse presidenten gezegd wordt. Hij wil – omgekeerd en hij zegt het met de nodige ironie - ook niet graag herinnerd worden als een burgemeester die zich sterk heeft gemaakt om een rotonde of bushalte ‘voor elkaar te krijgen’. Hij wil niet dat men op zijn begrafenis zal zeggen (hetgeen hij onlangs bij een preek over een overleden collega hoorde), dat hij verschil gemaakt heeft, doordat hij er voor zorgde dat de kruising van pakweg de Jacobsweg en de weg naar Anna-oord tijdens strenge winters altijd op tijd sneeuwvrij was. Nee, dat is niet de essentie van het burgemeesterschap, zoals hij het zag en ziet. Maar humoristisch is het wel!

Het is ergens daar tussenin – tussen monument en klein beleidswerk - dat hij zich wil positioneren. In een ‘hand out’ die hij ons bij het begin van het gesprek verstrekt heeft, zegt hij het duidelijk. Hij wilde natuurlijk de reguliere burgemeesterstaken, die wettelijk zijn geformuleerd goed vervullen. Evenals de onderwerpen van zijn portefeuilles, zoals openbare orde en veiligheid, het Zuid-Limburgse korpsbeheerderschap, algemene coördinatie van het gemeentebestuur, internationalisering, de euregio, intergemeentelijke samenwerking, bestuurlijke vernieuwing, communicatie en voorlichting. Vanzelfsprekend. Maar het burgemeesterschap vervullen, is meer dan dat en meer ook dan het college leiden en de gemeenteraad naar besluiten voeren en de openbare orde handhaven. Natuurlijk was er ook de buurtvernieuwing, de stedelijke vernieuwing en de sociale vernieuwing, het grote stedenbeleid uit de jaren ‘90 en wat al niet, waartoe college en raad van Maastricht besloten. Maar een burgemeester staat tussen mensen en werkt met mensen en treedt normerend op (het morele leiderschap). Vanuit een besef van menselijke waardigheid en onafhankelijkheid een vertrouwensman en adviseur zijn voor velen, dat is van betekenis. Het is deze ongeschreven taak voor de burgemeester, die *‘met verve vervuld kan worden naarmate politiek en ambtenarij van zijn onafhankelijkheid overtuigd zijn’*. Een taak die Philip Houben ook vervuld heeft.

De verschuivende tijd

Maar hoe ziet Houben het burgemeesterschap nu dan? We houden hem voor dat burgemeester Jan Mans een periode in Enschede voor en na de vuurwerkramp kende waarin er wat anders tegen hem werd aangekeken. En de Rotterdamse burgemeester Aboutaleb is heel frequent met de politiechef en het openbaar ministerie bezig om risicoanalyses te (laten)maken van evenementen, als een dance festival. Hangt het burgemeesterschap tegenwoordig meer samen met *‘management van het onverwachte’*, dus met het hanteren van wat er plotseling langs komt aan verrassende rellen, rampen, gijzelingen, branden, overstromingen, risicowedstrijden en wat al niet aan veiligheidskwesties? Houben:

‘Absoluut. De functie is kwetsbaarder geworden. Wat je als burgemeester aan kwaliteiten ontwikkelt en doet, kan zo maar aan gruzelementen liggen. Maar je kunt het ook anders zeggen: Je moet je meer prepareren op het onverwachte. Wapenen dus, de signaalfuncties in je omgeving goed organiseren, en mensen om je heen halen die jou voldoende tegendruk kunnen bieden, waarmee niet gezegd is dat je dan zaken foutloos kunt aanpakken’.

Dualisme

Philip Houben was nog burgemeester in de monistische tijd, waarbij wethouders lid waren van de eigen fractie en van de gemeenteraad. Hoe ziet hij het dualisme dat na maart 2002 van kracht werd? Zijn reactie:

‘Ik heb mijn mening herzien. Ik was eerst voor het dualisme omwille van de versterking van de positie van de gemeenteraad. Maar die is er naar mijn mening niet of nauwelijks gekomen.’

En:

‘Er is meer drukte rondom de raad ontstaan maar twijfelachtig is of dat tot een verbetering van de positie van de gemeenteraad geleid heeft.’

Hij voegt toe:

‘Ik vind de gemeenteraad er na invoering van de dualisering niet echt beter uitkomen. Een raad moet vooral de koers en het beleid uitzetten, budgetteren en controleren. Al die instrumenten als het recht van enquête en een rekenkamer zijn er voor het geval dat ze nodig zijn. Maar zorgelijk is dat het gezag van raadsleden taant. Dat komt mede door de veranderende maatschappij. Maar ook omdat er te weinig besef is dat

de stad bestuurd moet worden en dat raadsleden op sommige momenten over onderlinge verschillen van inzicht en strijd moeten kunnen heenstappen ter wille van het hogere belang: het stadsbestuur.'

Houben meent dat de respectafdwingende representatie meer en meer onder druk is komen te staan. De burgemeester heeft een rol om daarin verandering te brengen:

'Raadsfracties en raadsleden moeten beseffen dat ze samen als gemeenteraad de stad besturen. Dat de raad van betekenis is en van belang, daar moet een burgemeester voor opkomen en aan werken. Absoluut! Waarom zou je om maar één voorbeeld te noemen alle representatie bij het college houden? Je kunt raadsleden ook meer in de picture zetten zodat ze het gevoel krijgen dat zij daar voor de gemeenschap staan.'

Hij weet niet of hij met de werkwijzen uit zijn burgemeestersperiode gewoon verder had gekund in deze tijd. De journalisten zouden hem meer op de huid hebben gezeten. Maar los daarvan, het burgemeesterschap impliceert volgens hem onverkort situationeel, adaptief en moreel leiderschap in de eigen context van die ene gemeente. Dat is van alle tijden.

De betekenis van de spiegel

Philip Houben is na het burgemeesterschap van Maastricht niet stil blijven zitten. We hebben niet met hem nagelopen wat hij zoal is blijven doen, maar hij gaf ons wel een klein boekje mee dat zeer bij hem past. *'Koester de clown'* heet het. Hij noemt dat boekje *'een bundeltje blij met een toefje droef'*. Hij zegt in dat boekje met gedichten en daarbij passende tekeningen van Chrit Rousseau dat *'de clown als de poëet van het ongerijmde een majesteit is'*. Het wezenskenmerk van de clown is dat hij anderen op het verkeerde been kan zetten. Burgers herkennen zich door de grappen en grollen van de clown in hun eigen onmacht en vieren hun bevrijding met een lach. Dat heeft Houben bij tijd en wijle tijdens het burgemeesterschap ook willen doen. Niet letterlijk in de rol van clown stappen maar toch met verrassende stijlmiddelen optreden die wel degelijk ook de spiegelfunctie ondersteunden.

Mensen moeten zich een spiegel durven voorhouden, burgemeesters niet uitgezonderd. Dat is een conclusie die ook besteed is aan tal van burgemeesters. Immers, een aantal moest gedwongen plaatsmaken omdat ze de spiegel niet genoeg bij de hand hadden.

Enige literatuur

Houben, Ph. & C. Rousseau, *Koester de clown*, Maastricht, 2006.

Korsten, A.F.A. en P.W. Tops (red.), *Lokaal bestuur in Nederland*, Samsom, Alphen a.d. Rijn, 1998.

Korsten, A. en H. Aardema, *De vallende burgemeester*, Min. van BZK, Den Haag, 2006.

Korsten, A.F.A., K. Abma en J.M.L.R. Schutgens, *Bestuurskracht van gemeenten*, Eburon, Delft, 2007.

Korsten, A. en M. Schoenmaker, *Sterke colleges – De kracht van colleges van burgemeester en wethouders in 37 adviezen*, Reed Elsevier, Den Haag, 2008.

Korsten, A.F.A., *Deugdelijk bestuur*, Heerlen, 2010.

NGB, *Burgemeesters bijeen - Vijftig jaar NGB*, Den Haag, 2005.